

**FORENINGEN
FOR KIRKEGAARDSKULTUR.**

Styrelsen.

Bestyrelse.

Formanden: Stiftsprovst, Dr. phil., C. I. Scharling, R*, Ribe.

Næstformand: fhv. Folketingsmand P. Kammersgaard, Hasselager.

Kasserer: Kirkegaardsgartner I. Blomberg, Hillerød, M. af Mhstr.

Sekretær: Havearkitekt Johannes Tholle, København F.

Inspektør Rud. Rasmussen, Aarhus.

Kirkegaardsgartner J. Gravesen, Svendborg, M. af Mhstr.

Kirkegaardsinspektør, Havearkitekt Chr. Nielsen, Horsens.

Kirkeværge, Lærer Fr. Hansen, Skelstrup.

Landstingsmand F. W. Larsen-Badse, Maribo.

Pastor A. J. Bartholdy Møller, R*, København F.

Stenhuggermester Hansen Glem, Roskilde.

Stenhuggermester P. H. Mohr, København.

Stenhuggermester W. Sanderhof Jensen, Thisted.

Billedhugger Gunnar Hammerich, Kbhvn. F.

Bestyrelses-Suppleanter.

Havearkitekt J. P. Andersen.

Graver, Havearkitekt Birger Errboe.

Revisorer.

Kirkegaardsassistent H. Rønø.

Ungergartner A. Falmer Nielsen.

Revisorsuppleant.

Stenhuggermester P. F. Jensen.

Udvalg.

Forretningsudvalget.

Stiftsprovst, Dr. C. I. Scharling.

Fhv. Folketingsmand P. Kammersgaard.

Kirkegaardsgartner I. Blomberg.

Havearkitekt Johannes Tholle.

Redaktionsudvalg.

Redaktør: Havearkitekt Johannes Tholle.

Kirkegaardsgartner J. Gravesen.

Inspektør Chr. Bech Skrydstrup.

Arkitekt C. E. Bauditz.

Stenhuggermester Hansen Glem.

Udvalg for Skønssager.

Havearkitekt Birger Errboe.

Arkitekt C. E. Bauditz.

Billedhugger Elo.

Inspektør H. Petersen.

Udvalg for Konsulentvirksomhed.

Havearkitekt Birger Errboe.

Havearkitekt J. P. Andersen.

Kirkegaardsinspektør Chr. Nielsen.

Arkitekt C. E. Bauditz.

Medarbejdere ved Konsulentvirksomheden.

J. P. Andersen, Havearkitekt, København.

Chr. Bruus-Jørgensen, Anlægsgartner og Havearkitekt, Hellerup.

Elo, Billedhugger, København.

Birger Errboe, Havearkitekt og Graver, Hellerup.

E. Erstad-Jørgensen, Havearkitekt, Frederiksberg.

Jens Gravesen, Kirkegaardsgartner, Svendborg.

Frands Hansen, Kirkegaardsregistrator, Skelstrup.

Chr. Nielsen, Kirkegaardsinspektør, Horsens.

Rud. Rasmussen, Inspektør, Aarhus.

Johannes Tholle, Havearkitekt, Frederiksberg.

Juridisk Konsulent.

Overretssagfører P. Sandholt, København.

Annoncerepræsentant.

E. N. Nielsen, København, Valby.

FRA DANSKE KIRKEGAARDE

21/9 (Vestkysten): Obbekjær Kgd. skal reguleres.

23/9 (Venstres Folkebl.): Der maa ikke opsættes dødt Hegn paa Ringsted Kgd.

24/9 (Vendsyss. Tid.): Vraa Kgd. udvides.

24/9 (Sorø Amts Dagbl.): Kirkerne maa stadig stille Frijord til Raadighed for de Personer, der begravnes paa Kgd. for Kommunens Regning. Socialloven betyder ingen Forandring heri.

26/9 (Roskilde Tid.): Der indlægges Vand paa Hyllinge Kgd.

22/9 (Middelfart Venstrebl.): Indslev Kgd. udvides.

30/9 (Djursl. Venstrebl.): Paa Anlægsarbejdet og Indhegningen ved Kirkegaardens Udvidelse i Grenaa indkom følgende Tilbud:

Gartnerarbejdet: Gartner Laursen, Grenaa, 17,968 Kr. Gartner Kjær, Grenaa, 11,670 Kr. Henry Rasmussen, Aarhus, 8,230 Kr. Kaspersen, Aarhus, 7,300 Kr. Kjellerup Rasmussen, Aarhus, 6,379 Kr.

Tømrerarbejdet: Tømrem. Krogh, Grenaa, 1889 Kr. Tømremester Hammelev, Grenaa, 1870 Kr.

Menighedsraadene afholder Møde i næste Uge for at tage Stilling til Tilbudene.

30/9 (Borgerbl.): Paa Tirsdag indvies Mariebjerg Kgd. i Gentoft.

7/10 (Nordsjæll.): Egebæksvang Mhstr. har Ønsker om Kgd.s-udvidelse.

7/10 (Grenaa Folketid.): Grenaa Kgd.s-udvi-

Gamle Frugttræer fra »Vintappergaardens« Have paa Mariebjerg Kirkegaard. (Foto: J. Th. 1936).

delse udføres af de lavestbydende efter Havearkitekt E. Böttigers Tegning.

7/10 (Aarhus Stiftstid.): Nu flyttes Gravene fra den gl. Søndre Kgd. i Aarhus.

8/10 (Villabyernes Bl.): Mariebjerg Kgd.s Indvielse (Gentofte). Efter Kommunalbestyrelsens Indbydelse samledes i Tirsdags en fyldig Repræsentation for Kommunens borgerlige og kirkelige Avtoriteter ude paa Mariebjerg Kirkegaard, der nu efter 10 Aars Anlægsarbejde skulde have sin Indvielse som Gravlund for Gentofte Kommunes Beboere. Det er en overmaade smuk Kirkegaard, Kommunegartner Brandt har anlagt. Det er lykkedes at bevare en stor Del af de gamle Træer i Vintappergaardens Have (se Billedet) og fra Arkitekt Schlegels Kapel (se Billedet) og Krematorium fører fire smukke Alléer ud til den store Kirkegaards Grænser. En meget stor Del af Arealet er i de forløbne Aar beplantet, saa Trævæksten allerede nu har anselig Størrelse og paa ejendommelig Maade indrammer en Række meget smukke Gravgaarde. Hele Anlægget er med sine klare og rene Linier og den udstrakte Anvendelse af Naaletræer og Stedsegrønne en særlig præget Begravelsesplads paa Højde med det bedste i vor Tids saa lovpriste Kirkegaardskultur.

Da Kapellets Klokke havde ringet til Samling, tog Forsamlingen Plads i Kapellet i Arkitekt Schlegels alvorsfulde og dog saa lyse Kapel, der med sine Lys og sine Lavbærtræer stemmer Sindet til Andagt.

Kirkegaardsudvalgets Formand, Slagtermester Jes Petersen, M. G. K., gav her en Redegørelse for Kirkegaardens Tilblivelseshistorie. Allerede i 1922 tvang en truende Pladsmangel paa Kommunens Kirkegaard Kommunebestyrelsen til at tage Sagen op. Efter en foretagen Beregning vilde Gentofte Kirkegaard være fuldt belagt 1925, Ordrup 1949 og Hellerup 1954. Man vedtog da først at udvide Gentofte Kirkegaard med 7600 m² af Præstegaardsjorden, ligesom det lykkedes at faa Ordrup Kgd. udvidet med 6000 m². Endelig vedtog Kommunalbestyrelsen den 24. Februar 1925 at anlægge en ny Kirkegaard paa 40 Tdr. Land af Vintappergaardens Jorder og give den Navnet Mariebjerg Kirkegaard. Ef-

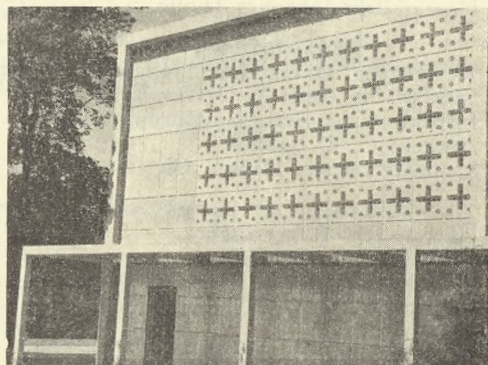
ter en Studierejse til Tyskland blev det i Slutningen af 1925 overdraget Kommunegartner Brandt at anlægge Kirkegaarden. Han har løst sin Opgave med en meget lykkelig Haand. Med sine mange Beplantninger, smukke Alléer og forskellige indhegnede Gravgaarde vil den blive en skøn Dødens Have, præget af Tidens Kirkegaardskultur, hvor Hensyn tages ikke alene til de Døde, men ogsaa særlig til de Efterlevende. De smukke Omgivelser vil virke lægende paa Sind og Tanke hos dem, der sørger over deres Døde.

En saa stor Kirkegaard maatte nødvendigvis have et Kapel, og samtidig var det naturligt at imødekomme Ligbrændingsforeningens Andragende om at faa et Krematorium knyttet til Kirkegaarden. Opgaven blev overdraget Arkitekt Schlegel, der har lagt Planen for dette Kapel, der blev vedtaget i Kommunalbestyrelsen den 29. Januar 1935. Det har Plads til 200 Mennesker, foruden et Præsteværelse, Kontor, Ligrum og Pynterum og et Modtagelsesrum, der kan rumme 30 Mennesker, og hvorfra mindre Begravelser kan foretages. I den gamle Gaard er indrettet Boliger for Kirkegaardsgartneren og Gartnerformanden.

Kirkegaardsudvalget har søgt at skabe en ren, smuk og værdig Ramme om den sidste Handling, der skal foretages, inden Legemet overgaar til Tilintetgørelsen. Det er vort Haab, at det i nogen Grad er lykkedes. Sluttelig rettede Hr. Jes Petersen en Tak til Ejendoms- og Byggeudvalget, de Tilforordnede ved Bedømmelsen: Slotsarkitekt Th. Jørgensen, Arkitekt Paul Petersen og Kommunegartner Brandt samt Økonomisk Forvaltning for deres Medhjælp ved Arbejdets Tilrettelæggelse.

Ejendoms- og Byggeudvalgets Formand, Murrermester Chr. Hansen, gjorde Rede for Byggearbejdets Planlægning og Gennemførelse.

Borgmester Aage E. Jørgensen rettede Kommunalbestyrelsens Tak til de to Udvalg. En særlig Tak rettede Borgmesteren til Arkitekt Schlegel og Kommunegartner Brandt. Kapellet er med sit alvorsfulde og saa lyse Rum et Vidnesbyrd om Arkitekt Schlegels høje Stæde. Kirkegaarden er ikke alene de Dødes Have, den

Mariebjerg Krematorium. (Foto: J. Th. 1936).

er ogsaa et stille Sted borte fra Verdens Larm, hvor Mennesker kan søge hen i Mindet om deres Kære og gribes af den Ro og Fred, her raader. Jeg vil i Haab om, at den Gerning, her skal øves, maa blive til Velsignelse for Genstøtte Kommune og dens Beboere, bede Provsten modtage Kirkegaarden til Brug.

Efter et Orgelpræludium sang Forsamlingen, ledet af Kirkens Kor, »Den signede Dag med Fryd vi ser«, hvorefter Provst Schepelern holdt Indvielsestalen.

Naar man har ønsket denne Kirkegaard ind under Folkekirkens Tilsyn, ligger der ikke heri nogen Begrænsning. Efter en ældgammel Landslov har alle Ret til Begravelse paa Kirkegaarden. Men det betyder, at her ikke maa foretages Handlinger, der er stridende mod Folkekirkens Orden. Den er ikke nogen egentlig Kirkegaard i strengeste Forstand, men fra i Morgen, da den første Begravelse finder Sted, betragtes den som Kirkegaard. Selv om den ikke ligger i Kirkens Skygge, er den et stille Sted, borte fra Verdens Larm, helliget Sorgen og Mindet og Haabet. Alle Trosbekendelser skal her have lige Ret.

9/10 (Jydske Tid.): Biskop Ammundsen indvier paa Søndag Vojens nye Kgd.

9/10 (Thisted Amts Tid.): Stagstrup Kgd. udvides.

9/10 (Kolding Avis): Askov nye Kgd. er indviet.

15/10 (Thisted Soc. Dem.): Hørdum Kgd. udvidelse er snart færdig.

16/10 (Haderslev Soc. Dem.): Assistenskgd. i Haderslev udvides af Havearkitekt Chr. Nielsen.

23/10 (Fr. borg Amts Avis): Der har været afholdt Licitation over Udførelsen af Arbejdet med Indhegning, Anlæggelse samt Vandindlæg m. m. ved den nye Kirkegaard samt Arbejde paa den gl. Kgd. i Hørsholm. Der indkom følgende Tilbud: Chr. Helbæk og Søn 51,608 Kr., Hannibal Hansen 36,066 Kr., W. Cederberg 29,380 Kr. (Dette Tilbud omfatter dog ikke Hegn og Vandindlæg), E. E. Hahne 29,672 Kr., Smedemester V. J. Sanddahl alene paa Hegn 324 Kr. og Vandledning 2700 Kr. Smedemester E. W. Andersen, alene paa Hegn 280 Kr.

23/10 (Loll. F. Stiftstid.): Kgd. i Gedser?

24/10 (Hejmdal): Der skal anlægges en ny Kgd. i Konkel.

28/10 (Modersmaalet): Mhstr. i Graasten har købt 15,000 m² til Kgd.

31/10 (Fjerritslev Avis): Fjerritslev Kgd. s. udvidelse indvies i Morgen.

1/11 (Aalborg Stiftstid.): Brovst Kgd. skal udvides.

3/11 (Kolding Avis): Katolsk Kgd. i Kolding indviedes i Søndags.

6/11 (Vejle Soc. Dem.): Kirkeministeriet har godkendt Planerne om en ny Kgd. paa Søndermarken i Vejle. (Omkostn. 45,000 Kr.)

6/11 (Aalborg Amtstid.): Komdrup Kgd. er udvidet. Omkostninger Kr. 2600.

9/11 (Fyns Venstrebl.): Landsbygraverfore-

ningen gaar til Kirkeministeriet med Krav om Lønreguleringer.

12/11 (Fr. havn Avis): Søndag den 15. indvies Kgd. s. udvidelsen i Fr. havn.

13/11 (Ribe Stiftstid.): Lidt om Ribes gamle Kgd.

14/11 (Vestkysten): St. Ansgar Kgd. i Bramminge udvides.

14/11 (Ribe Stiftstid.): Ribes nye Kgd. indvies i Gaar af Stiftsprovst Scharling. Omkostninger 33,000 Kr.

15/11 (Nationaltid.): Kirkegaarden og Aars-tiderne. II. Efteraaret. Af Andreas Bjerre.

23/11 (Fyns Soc. Dem.): Udvidelsen af Ringe Kgd. skrinlagt.

24/11 (Loll. Fal. Venstrebl.): Kettinge Kgd. udvides med ca. 2500 m² af Landinspektør A. C. Lorentzen.

26/11 (Demokraten): Et Stykke af Sæby Kgd. inddrages til Vejudvidelse.

27/11 (Østsjæll. Folkebl.): Haarlev Kgd. reguleres af Landinspektør Wanning og Gartner Dahl.

2/12 (Faaborg Avis): Der sikres Areal til Udvidelse af Faaborg gl. Kgd.

3/12 (Vejle Amts Folkebl.): Skal Træerne paa den gl. Kgd. i Vejle fældes?

4/12 (Vejle Amts Folkebl.): Det gamle Træ, o lad det staa...

5/12 (Folket): En Del af den projekterede Urnehave paa Aarhus Nordre Kgd. er nu anlagt.

8/12 (Holstebro Dagbl.): Struer Kgd. udvides med ca. 15,000 m². Krematoriet sættes i Stand paany.

10/12 (Næstved Tid.): Der bliver ikke nogen katolsk Afdeling paa Kgd. i Næstved.

10/12 (Sydfyns Soc. Dem.): Nu faar Svendborg sit Columbarium (Arkitekt Andreas Jensen). Omkostningerne 28,000 plus Grundens 3000 Kroner.

11/12 (Fr. borg Amts Tid.): Sogneraadet har bevilget 1000 Kr. om Aaret i 10 Aar til Hjælp for Menighedsraadet ved Udvidelse af Lynæs Kgd. Udvidelsen koster 15,600 Kr., hvoraf ca. 10,000 Kr. er Arbejds løn. Planen er udarbejdet af Havearkitekt Johannes Tholle.

FRA SVENSKE KIRKEGAARDE

11/9 (Nya dagl. Allahanda): Tanum Forsamling har faaet indtil 38,000 Kr. til Kirkegaard og Kapel i Havstenssund.

16/11 (Ostergötlands Dagyl.): Der opføres Krematorium i Katrineholm. Omkostningerne 88,000 Kr. Arkitekt Hugo E. Grefveberg, Katrineholm.

FRA NORSKE KIRKEGAARDE

3/11 (Bergens Aftenbl.): Planer om at anlægge Kgd. for Bergen oppe i Fana.

10/11 (Velgeren): Kgd. s. sagen i Hunndalen foran sin Løsning.

12/11 (Aftenposten): Arbejdet paa Urnlun-

den paa Nordre Gravlund i Oslo er i fuld Gang.

2/12 (Värden): Gjemso Kgd. udvides.

BOGANMELDELSER

M. Gram: Frugtav. Alm. d. Gartnerforenings Forlag, Kbh. 1936. 3die reviderede Udgave. 240 S., 8°, ill.

I sin Serie af udmærkede Lærebøger for Forningens Aftenundervisning, har man nu udsendt 3. Udgave af Bogen om »Frugtavl«, der ikke alene til Undervisningsbrug for Gartnere, men ogsaa til Studiebrug for Frugtavlere, har sin Betydning. Bogen er nu trykt i 7000 Eksp. Forfatteren har i en Aarrække været kendt som Pioner paa visse Omraader indenfor Faget, navnlig Frugtpakningen.

A. Pedersen: Dyrkning af Kokkenurter. Samme Forlag, Kbh. 1936, 226 S., 8°, ill., 3die reviderede Udgave.

Ogsaa denne Bog er nu kommet i 3die Udgave, og den er dermed trykt i 6500 Eksp. At kunne udsende 3 Udgaver i Løbet af ca. 15 Aar, betyder, at man hele Tiden kan have Bøgerne a-sjour med de nye Forsøgsresultater, og Forfatteren til nærværende Bog vil som Videnskabsmand være den første til at tage sig disse til Indtægt og Nytte. Ligesom ovennævnte er denne god til Brug ved Undervisningen saavel som til Lærdom for Havedyrkere.

P. Severinsen: Hvordan Reformationen indførtes i Danmark. O. Lohses Forlag, Kbh. 1936, udgivet med Støtte af Kirkeministeriet, 8°, 192 Sider, ill.

I 10 Afsnit skildrer den lærde Præst, hvordan Reformationen kom til Danmark, dens Forsættninger, dens Brud med det gængse og dens Betydning, og Kirkeministeriet har ydet sin Støtte, saa at Bogen vil kunne udbredes det mest mulige. Bogen byder paa mange interessante Detailler og giver et godt Lys over Begivenhederne, som nyligt fejredes i Mindet.

Lolland-Falster og Møn. Halvhundrede udvalgte Naturoptagelser med Indledning af Valdemar Rørdam. Udgivet af Sigvart Werner i Samarbejde med Danmarks Naturfredningsforening. Kbh. 1936, fol.

Med Velbehag blader man den nye Sigvart Werner igennem og glæder sig over, at hans fintfolende Instinkt og Kamera begge har kunnet finde det smukkeste og bedste paa de 3 Øer, og at man har faaet netop Valdemar Rørdam til saa kraftfuldt og rigtigt at skildre disse Øer. Men hvordan kan det være, at den statsunderstøttede Forening ikke respekterer den af Statens Stednavneudvalg og Trap brugte Stedbetegnelse (f. Eks. Laaland for Lolland), og hvorfor drille Laalikerne med at klistre de 2 Øer sammen med en Bindestrøg? De er jo dog ligesom Møn en Enhed hver for sig.

FRA TIDSSKRIFTERNE

Landsbygraveren Nr. 10. Til Kirkeminister og Rigsdag. Grandækning af Grave, af

Arne Larsen. Landsbykirkegaarden, af Pedersen (Ousted) m. m.

Menighedsraadenes Blad Nr. 9. Brug af Sænkeapparater ved Begravelser.

Binderi og Blomster bringer bl. a. Billeder af Kistedekorationer samt en Artikel om Aakander i Nr. 5 og 6.

Ignis Nr. 11. Krematoriet i Gentofto. Tjecoslovakiska Kongresdagar. Eldbegängelsesdagar i Tyskland. Gentofto Kapel-Krematorium med Billeder m. m.

Almän. svenska Trädgårdstidning Nr. 22. Vintersmyckning av gravar med Billeder.

Die Feuerbestattung Nr. 10. Die »ewige Ruhe. Aus der Arbeit und Not der Feuerbestatter in Amerika m. m. Nr. 11: Dankbarkeit und Schmerz, af John Hanson: Aus der Arbeit. (fortsat fra Nr. 10). Die Jubiläumstagung des grossdeutschen Verbandes der Feuerbestattungsvereine m. m.

Nr. 12: Aus der Arbeit der Not (fortsat fra Nr. 11); Beiträge unseres Pioners Hugo Erichsen zur amerikanischen Feuerbestattungsbewegung; Kampf um die Urnenhalle; Mitteilungen m. m.

Die Einäscherung Nr. 11. Zum Totengedenktag. Mir gedenkten der Tote 50-Jahr-Feier des grossdeutschen Verbandes... Die Frage der Ausstellung von Urnen auf Friedhöfen geregelt; Überführung von Leichen mit Motorfahrzeugen; Gewährung und Verweigerung des kirchlichen Begräbnisses. Nr. 10.

Feuerhehrung. Loslösung vom Irdischen. Internationaler Kongrez für Feuerbestattung 1936 in Prag; Feuerhalle und Urnenhain m. m.

Nr. 12: Freiheit eines Christenmenschen und die Feuerbestattung (af Domprovst Hanson); Mein Grab; Grossdeutsche Feuerbestattung; Feuerhalle Dresden; Am 17. September in Reichenberg m. m.

Flacara sacra Nr. 10. Importanta Crematiunei in urasa desvoltare a Capitalei Romanesti; Crematiunea si religia crestina m. m.

Nr. 11: Crematoriul uman al Capitalei; Al VII-lea Congres Universal de Crematiune dein Praga; Crematiunea in strainate.

Trädgårdsodlaren Nr. 10: Indbjudan till tävling rörande planering av gravgård i Åbo.

Gartenkunst Nr. 11. (Friedhofsonderheft). Novembergedanken, af Michael Mappes; Friedhofskultur in der Schweiz, af J. E. Schweizer; Enine Betrachtung zur Lage des deutschen Totenkultus, af F. Zöppig; Zur heutigen Frage der Friedhofsgestaltung, af Pereira; Liegende Grabmale im alten Johannishof zu Nürnberg, af L. Ermann; Eine fränkische Kirchhofsburg zu Kraftshof bei Nürnberg, af L. Ermann; Der nordische Friedhof, af G. Schwemmer; Ein Dorffriedhof; Gegenseitige Rücksichtnahme als Grundlage neuer Friedhofsgestaltung, af J. Pertl; Die zu erwartende Friedhofsordnung, af J. Pertl, m. m.